

JAN KOZŁOWSKI

UWAGI O WSCHODACH NASION (OWOCÓW) NIEKTÓRYCH ROŚLIN LECZNICZYCH

Zakład Botaniki Stosowanej P. I. N. L. S. R. w Poznaniu

Jednym z zadań Ogrodu Roślin Leczniczych w Plewiskach koło Poznania jest kompletowanie kolekcji roślin, używanych w lecznictwie oraz próby ich uprawy. Różne sposoby i terminy mnożenia, a także obserwacje rozwoju roślin na poletkach doświadczalnych dostarczają wielu wiadomości, które mogą być wykorzystane w ogrodach botanicznych zarówno przy zamawianiu nasion, jak i przy wysiewach.

Niektóre z roślin leczniczych sprawiają wiele kłopotów przy mnożeniu ich z nasion. Dane nasze zebrane w ciągu 5—7 lat odnoszą się do pochodzenia i do wschodów nasion. Niektóre gatunki w ciągu tego okresu nie wykiełkowały ani razu. Przeprowadzone obserwacje dotyczą czterech gatunków wymienionych poniżej.

1. *Petasites officinalis* Moench. — Lepięznik różowy

Kwiatostany po przekwitnieniu brunatnieją, kładą się na ziemi pod liśćmi i zamierają. Owoce są niedokształcone; nie obserwowano rozsiewania ich przez wiatr, chociaż puch kielichowy jest dobrze rozwinięty. Nasiona (właściwie owoce) wysiewane bezpośrednio po zbiorze, na jesieni lub na wiosnę roku następnego nigdy nie wzeszły. Takie same wyniki otrzymano przy próbach kiełkowania nasion w laboratorium. Sądzić należy, że zamawianie nasion lepiężnika różowego do wysiewu mija się z celem. Roślina bardzo łatwo mnoży się wegetatywnie.

2. *Tussilago farfara* L. — Podbiał pospolity

Owoce podbiału dojrzewają w kwietniu lub maju i są zazwyczaj dobrze wykształcone. Wysiewane w rok po zbiorze nigdy nie wschodzą, natomiast wysiane bezpośrednio po zbiorze kiełkują i wschodzą w 80 procentach. Obserwacje nad kiełkowaniem nasion (owoców) podbiału na bibule w szalkach Petriego wykazały, że zdolność kiełkowania zachowują one wyłącznie w ciągu trzech do czterech miesięcy od dojrzenia; po tym okresie nie skiełkowało nigdy ani jedno nasienie. Dane te potwierdza literatura (Hegi G.). Wysiew nasion podbiału na wiosnę następnego roku jest więc bezcelowy. Bezcelowe również wydaje się sprowadzanie ich z innych ogrodów botanicznych, gdyż wymiana ta odbywa się w ciągu zimy.

Podbiał bez trudu rozmnaża się wegetatywnie.

3. *Polygonum bistorta* L. — Rdest wężownik

Rdest wężownik jest cennym surowcem leczniczym, zawierającym garbniki i dlatego przeprowadziliśmy próby mnożenia go zarówno z nasion (właściwie owoców), jak i przez podział kłączy. Niestety, wysiew nasion

własnych i sprowadzonych z ponad dwudziestu ogrodów botanicznych, wykonany w różnych terminach i różnych warunkach (na rozsadniku, w skrzynkach, w inspekcji i na różnych glebach) nie dał wyników. Nie wzeszło ani jedno nasienie. Nie może tu być oczywiście mowy o przypadku. Przekrój nasienia wykazywał, że zarodek jest wykształcony, lecz ani stratyfikacja, ani wyluszczenie nie pomogły we wschodach. Na poletku, gdzie od paru lat rośnie rdest wężownik, znajdowano młode roślinki, wyrastające jednak nie z nasion, lecz z małych, jajowatych bulwek-rozmnożek (*bulbillae*) wytwarzających się w kątach liści odziomkowych. Wspomina o nich Hegi. W literaturze podaje się na ogół, że rdest wężownik rozmnaża się wegetatywnie lub z nasion, co nie jest zgodne z naszymi obserwacjami. Sprawa natomiast żywotności nasion rdestu wężownika nie jest jeszcze całkowicie wyjaśniona i wymaga dalszych badań.

4. *Polygonum hydropiper* L. — Rdest ostrogorzki

Wiosenny wysiew nasion (owoców) zebranych w roku poprzednim, powtarzany w ciągu trzech lat nie dał nigdy dodatniego wyniku, natomiast nasiona wysiewane jesienią wprost po dojrzeniu wschodzą dobrze najbliższej wiosny. Równocześnie zauważono, że na poletkach, gdzie rdest ostrogorzki rósł i zaowocował, wschodzi on stale przez następne kilka lat. Najwidoczniej posiada on nasiona kiełkujące partiami w ciągu kilku kolejnych lat po dojrzeniu i wysianiu się do gruntu. Rdest ostrogorzki wymaga więc wysiewu bezpośredniego po dojrzeniu albo też przedsięwzięcia preparowania nasion.

Obserwacje powyższe są dość ogólnikowe i może nieco przypadkowe. Przy systematycznym jednak gromadzeniu tego rodzaju wiadomości można uzyskać materiał, przedstawiający dużą wartość dla metodyki rozmnażania szeregu gatunków i ułatwiający prace w ogrodach botanicznych. Biologia nasion roślin rosnących u nas dziko jest prawie zupełnie nieznaną, wydaje się przeto, że najdrobniejsze nawet dane na ten temat posiadają pewne znaczenie.

LITERATURA

- Biasutti Owen E., 1957, The Storage of Seeds for Maintenance of Viability. Bureaux.
Hegi G., Illustrierte Flora von Mitteleuropa. München.